

Nieuwsflits

Nieuwsflits 21, mei 2019

Beste KKNN-ers,

Hoe gaan ze aan de Duitse Waddenkust om met 'Demografischer Wandel'? En kun je de mannen van Holwerd aan Zee eigenlijk als de Lely's van onze tijd zien? In deze Nieuwsflits leest u er meer over. En dan was het KKNN ook nog uitgenodigd om wat over ons netwerk te vertellen in het Deense Middelfart.

Een diverse Nieuwsflits dus dit keer.

Daarnaast zijn we al weer druk bezig met activiteiten voor na de zomer, zoals een Krimpcafé over de energietransitie in anticiper- en krimpgebieden op 3 oktober

Voor nu veel leesplezier!

Elly van der Klauw

Projectleider Kennisnetwerk Krimp
 Noord-Nederland

Foto's Denemarken en Duitsland
 van Lieuwe van Slooten

Agenda

25 mei

Drentse Dorpendag

7 juni

JongerenTop Groningen

3 oktober

Krimpcafé Energietransitie

Wat Nu? in Wangerland

Door Elly van der Klauw (KKNN) en Jannie Rozema
 (Kenniscentrum NoorderRuimte)

Bevolgingskrimp heet in het Duits *Demografischer Wandel*. In het project *Wat Nu?* is in de afgelopen drie jaar onderzocht hoe in de context van demografische veranderingen de leefbaarheid in een toeristengemeente als Wangerland (Ost-Friesland) duurzaam gewaarborgd kan worden. We waren uitgenodigd voor de eindpresentatie in april in Horumersiel aan de Duitse Waddenkust.

De nadruk in het project Wat nu? lag op het uitproberen van methodieken en maatregelen, en het samenwerken met burgers. Dat levert in het Duits veel meerlettergrepige woorden op: Bürgerschaftliches Engagement und Zivilgesellschaft – Wege zu einer lebenswerten Zukunft der ländlichen Gemeinden im Wattenmeer-Raum. Op 11 en 12 april 2019 werd het project afgesloten met een eindpresentatie in de havenplaats Horumersiel. Inwoners, overheidsdienaren en onderzoekers van de Carl von Ossietzky Universiteit van Oldenburg waren goed vertegenwoordigd. Vanuit Noord-Nederland waren het KKNN en Kenniscentrum NoorderRuimte uitgenodigd om onderzoek en activiteiten aan Nederlandse kant toe te lichten. Vanuit het Kenniscentrum NoorderRuimte liet Jannie Rozema twee onderzoeken zien over binding van jonge mensen met de regio.

De keynote speaker Professor Dr. Peter Adolphi (Akademie für Nachhaltige Entwicklung Mecklenburg-Vorpommern, fokushand) kraakte harde noten over duurzaamheid. Elektrische auto's zijn geen oplossing, want ze verbruiken in hun levenscyclus (nog te) veel energie. Voor Adolphi betekent duurzaamheid "meer tevredenheid bij minder grondstoffenverbruik". En ja, natuurlijk is het belangrijk om de bevolking te activeren om mee te doen, een belangrijk uitgangspunt, maar hoe dan? En waaraan dan? Niet alle burgers staan klaar om het zelf te doen, Adolphi ziet ook zogenaamde Steuerbürgers, dat zijn brave burgers die juist van de overheid verwachten dat die met kant en klare oplossingen komt. En hij signaleert ook dat de democratie niet overal even sterk is, bijvoorbeeld omdat er minder mensen wonen, en komen de windmolens dan niet juist daar waar de democratie het zwakst is? Adolphi bepleit meer "inefficiënte" tijd voor onderzoekers en beleidsmakers door langer en beter te luisteren en door te praten met burgers over hun duurzaamheidsinitiatieven.

De projectresultaten van Wat Nu? laten zien dat mobiliteit in Wangerland een belangrijk thema voor burgers bleek. Veel inwoners maken zich bezorgd over het beperkte openbaar vervoer en de bereikbaarheid van dagelijkse winkelveorzieningen. Juist op 12 april werden de handtekeningen gezet voor de oprichting van een zogenaamde Bürgerbus, die vanuit de kleine kernen zorgt voor aansluiting op het openbaar vervoernetwerk. Uiteraard weer met en door vrijwilligers.

Kennishetwerk Krimp Noord-Nederland

Vervoer bleek ook een de 16 kernen in Wangerland overstijgend thema, en een thema om verschillende inwonersgroepen bij elkaar te brengen.

Het ophalen van ideeën en initiatieven van burgers is uitgevoerd door een projectmedewerker die in de gemeente Wangerland werd gestationeerd. In zogenaamde Real-laboren (wij zouden zeggen: innovatielabs of -werkplaatsen) spraken inwoners met onderzoekers over hoe het is om te wonen in het Waddengebied. Ost-Friesland trekt ook nieuwe inwoners (al dan niet gepensioneerd), die graag meedenken over hoe de leefbaarheid in stand te houden. Omdat het projectbudget op is, vertrekt de projectmedewerker en ontstaat er een lacune. Het zou goed zijn om het fenomeen “dorpencoördinator” bij de Duitse gemeenten eens te promoten, want deze functie kennen ze daar (nog) niet. De burgemeester van Wangerland, de heer Björn Mühlema heeft door het project meer inzicht gekregen over hoe zijn burgers hun toekomst in Wangerland zien. Dat inspireert hem om in het gemeentehuis daar meer rekening mee te houden.

De wetenschappelijke eindpublicatie over het project Wat Nu? zal over enige tijd beschikbaar komen.

In Holwerd is de nieuwe Lely opgestaan!

blog van Tialda Haartsen

Op 15 april werd ik door NPO 2Doc geïnterviewd over krimpgebieden in Nederland. Aanleiding was de uitzending van de prachtige documentaire *Holwerd aan Zee*. Hierin is te zien hoe vier dorpelingen uit het Noord Friese Holwerd het plan hebben om de dijk bij hun terpdorp door te breken om zo het dorp weer met de zee te verbinden. En om het krimpdorp nieuw leven in te blazen en aantrekkelijk te maken voor toerisme.

Al vanaf 2013 hoorde ik regelmatig over dit innovatieve plan. En net als eerder werd ik opnieuw laaiend enthousiast. In de eerste plaats omdat het nieuwe levendigheid en ontwikkelkansen voor het krimpende Holwerd kan opleveren. Maar vooral omdat Holwerd aan Zee het indrukwekkendste bottom up burgerinitiatief is dat ik ken. Het sluit aan bij discussies in de planologie om niet meer tégen het water te strijden, maar om de zee gecontroleerd toe te laten. Het heeft aandacht voor toerisme en natuurontwikkeling, en voor het opnieuw met de zee verbinden van de Waddenkust. Maar ik vind het vooral knap dat de vier bedenkers van dit ambitieuze megaplan zo goed in staat zijn geweest om vóór de grenzen van het lokale dorpsdenken heen te kijken.

Een maand eerder had we, als Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, minister van Binnenlandse Zaken Kaja Ollongren over de vloer. In de 20ste Planologielezing met de titel ‘De Grote Verbouwing’ presenteerde zij in een bomvolle Nieuwe Kerk in Groningen over ‘hoe we de ruimtelijke inrichting van Nederland gaan veranderen’. De minister richtte haar verhaal op de op handen zijnde energietransitie, maar ze begon met het memoreren van visionaire ruimtelijke ordenaars uit het verleden. Zoals Cornelis Lely die eind 19de eeuw met het idee kwam om de Zuiderzee af te sluiten en droog te leggen. Ze daagde onze studenten uit om 21ste-eeuwse Lely’s te worden, met visionaire en innovatieve ideeën over ruimtelijke ordening. Maar waaraan moet een 21ste-eeuws visionair idee eigenlijk voldoen?

Kennishetwerk Krimp Noord-Nederland

In 2018 vierden we het 100 jarig bestaan van de Zuiderzeewerken. Op 23 mei aanstaande herdenken we de afsluiting van de Lauwerszee. Het is dan vijftig jaar geleden dat de laatste grote inpoldering van Nederland plaatsvond. In haar aprilnummer Polderkoorts aan de Lauwerskust kijkt Noorderbreedte, tijdschrift over de noordelijke leefomgeving, hoe het er nu voor staat in het Lauwersmeergebied. En stelt de vraag: 'hoe zal het over vijftig jaar zijn? ... wie weet hoe het heroïsche kustland zijn positie aan de zee in de toekomst weet in te nemen..?'. Al lezend dacht ik weer aan Holwerd aan Zee. Zó zou onze Waddenkust er in de toekomst uit kunnen zien. En zó ziet een 21ste-eeuws visionair ruimtelijke ordening idee eruit; groots denken vanuit de lokale leefomgeving. Niet door één mens bedacht en top down ingevoerd, maar door een team van enthousiaste betrokkenen van onder op in gang gezet. Een team dat zelfs al een deel van de financiering geregeld heeft.

Op mijn beurt daag ik nu minister Ollongren – en haar collega's van de andere betrokken ministeries – uit om als één blok achter dit 21ste eeuwse 'polderdenken' te gaan staan. Door spontaan de beurs te trekken en de rest van de benodigde 63 miljoen euro op tafel te leggen. Want daar, in Holwerd aan Zee, is de nieuwe Lely opgestaan.

Tialda Haartsen is hoogleraar rurale geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen

De documentaire over Holwerd is te zien via www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2019/april/holwerd-aan-zee.html

KKNN bij Syddansk Universitet

Ook in Denemarken kijken ze naar de koppeling van onderzoek, praktijk en beleid. De Universiteit van Zuid-Denemarken (Syddansk Universitet) organiseerde in Middelfart voor en met gemeenten een conferentie over ruraal onderzoek (landdistrikstforskning). Verschillende sprekers waren uitgenodigd zoals Karen Refsgaard directeur Research van Nordregio, onderzoekers van de universiteit, burgemeesters, maar ook het KKNN. Elly van der Klauw vertelde over het netwerk in Noord-Nederland waarin verschillende partijen vertegenwoordigd zijn en zowel onderzoek als ervaringen als vragen rond demografische veranderingen snel gedeeld kunnen worden.

Directeur Refsgaard van Nordregio liet interessante kaarten zien over de demografische kwetsbaarheid van de gemeenten in Noorwegen, Zweden en Finland en Denemarken. Ook hier gaat het van ruraal naar stedelijk en daarnaast vaak van noord naar zuid. Denemarken is vooral een lappendeken in demografische veranderingen door de spreiding van steden als Kopenhagen, Aarhus en Odense over de landsdelen en de eilandstructuur eilanden. Deelnemers vertelden dat vooral de kleine eilanden met een geringe populatie het moeilijk hebben. Wel zie je hier net als op de Nederlandse wadden veel tijdelijk verblijf. De Deense overheid heeft de laatste jaren weer een spreidingsbeleid voor overheidsdiensten naar diverse regio's

vertelde lektor Jens Fyhn Lykke Sørensen, onderzocht wordt nog wat daar het effect precies van is.

Nordregio is een gezamenlijk onderzoeksinstituut van de Scandinavische landen. Actueel kaartmateriaal is te vinden op: <http://www.nordregio.org/maps/nordic-demographic-vulnerability-index-2019/>

Wat het KKNN betreft waren de deelnemers vooral verbaasd dat met een geringe projectorganisatie en middelen toch een behoorlijke output aan communicatiemiddelen en bijeenkomsten kon worden georganiseerd. Vanuit het KKNN onderstreepten we dat dit mede

kan door de inzet van onze netwerkpartners zelf, die veel belang hechten aan het uitwisselen van kennis en ervaringen, en daarover graag komen vertellen of een workshop geven.

